

УДК 72/01: 728.6 (477)

к.філол.н. Р. Кюнцлі, к.арх. А.Степанюк,
Львівський національний аграрний університет

ТРАДИЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ

Дотримання та використання традицій у нових соціально-економічних та культурних умовах, їх трансформація, збереження своєрідності та ідентичності є основним чинником становлення національної архітектури в сучасних умовах.

Ключові слова: *традиціоналізм, консерватизм, традиційне та уніфіковане, національне.*

Постановка проблеми. Традиція – це елемент культури. Культура народу мусить бути пов'язана з творчістю, якщо традиція перестає оновлюватися і співіснувати з творчістю та мистецтвом, вона стає музейним експонатом. Якщо традиція втілюється у нових формах, вона продовжує духовне життя народу, підкреслюючи його архаїчне походження та вказуючи на його прогрес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До питання значення традицій в формуванні українського соціуму зверталися Г.Сковорода, М.Максимович, І.Срезневський, П.Куліш, М.Костомаров, М.Маркевич, І.Нечуй-Левицький, Л.Боровиковський, представники «Руської трійці», Т.Шевченко, Д.Донцов, Ю.Липа. Над питанням традиціоналізму у сучасній науці працюють О.Забужко, О.Баган, Ю.Борисова, О.Власюк, Л.Волова, М.Голянич, С.Гуменюк, В.Данилів, А.Дондюк, І.Дьяконов, М.Захарченко, Г.Ковальський, Ю.Кравченко, О.Кравчук, Г.Лозко, В. Місіюк, С. Сергєєв, О.Шейко, Е.Юрченко та багато ін.

Питання традиціоналізму було одним із основних у творчості архітекторів усіх часів і народів. Так дослідження та своє трактування ролі традицій та новітніх тенденцій у сучасній архітектурі висвітлили в працях Ле Корбюзє, Френк Лойт Райт, Кензо Танге, архітектор української діаспори Радослав Жук та багато ін.

Постановка завдання. Радянський період характеризувався численними експериментами в соціально-економічній, культурно-побутовій та інших видах діяльності суспільства, не обминули ці експерименти і архітектури та будівництва. Цей період в цілому слід трактувати як такий, що зруйнував розвиток національної архітектури на основах традицій, особливо це стосується

сільської архітектури, яка в своїй основі ближча до традицій народного зодчества.

Повернення до витоків національного зодчества, творче осмислення та практичне застосування у новітньому трактуванні народних традицій запорука розвитку сучасної архітектури України.

Виклад основного матеріалу. Традиціоналізм як філософсько-релігійне вчення було сформульоване французьким мислителем Рене Геноном. Проблемою традиціоналізму цікавились славіст, діяч чеського і словацького відродження П.Й.Шафарик, словацький політик, поет, етнограф, філософ Я.Коллар, італійський філософ Юліус Евола, голандско-німецький лінгвіст, археолог, етнограф Герман Вірт, румунський етнограф і релігієзнавець Мірча Еліаде, мислителі Тітус Буркхардт, Фрїтьоф Шуон, сучасний російський філософ і геополітик Олександр Дугін, спеціаліст з герметичних наук і мистецтв Євген Головін та ін.

Словник української мови в 11-ти томах дає тлумачення поняття **ТРАДИЦІОНАЛІЗМ** так: Дотримування традицій, перев. віджилих, консервативних. Трохи даліше поняття **ТРАДИЦІЯ**: Досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки і т. ін., що склалися історично й передаються з покоління в покоління [6, 10, 225].

Як бачимо, сам тлумачний словник вносить деяку нелогічність у розуміння тих понять. З одного боку, традиції складаються історично, але традиції, за словником, є консервативні і неконсервативні. Але, у такому випадку, чим поняття **ТРАДИЦІОНАЛІЗМ** відрізняється від поняття **КОНСЕРВАТИЗМ**, яке у словнику трактується як: Прихильність до старого, віджилого, обстоювання його; консервативні погляди, переконання [6, 4, 263].

У «Кратком политическом словаре» традиція – (от лат. Traditio – передача, предание) – социальное и культурное наследие, передающееся от поколения к поколению и сохраняющееся в течение длительного времени. В качестве Т. выступают общественные установления, нормы поведения, идеи, обычаи, обряды и т.д. Прогрессивные Т. способствуют развитию творческих начал в общественных отношениях и культуре. Реакционные Т. служат сохранению отживших общественных и культурных форм...[1, 456]. «Советский энциклопедический словарь» у статті ТРАДИЦІЯ зазначає, що «Реакционные Т. служат сохранению отживших общест. и культурных форм, прогрессивные (револ., трудовые, боевые и др.) – способствуют развитию творч. начал в обществ. отношениях и культуре [7, 1360]. Поділ традицій на прогресивні та реакційні, безперечно, несе в собі тенденційний підхід. У часи панування Радянського Союзу усі релігійні традиції були реакційними. Та й сьогодні питання трактування традицій є досить суб'єктивним. Скажімо,

традиція ховати обличчя під паранджею для українських жінок є застарілою, реакційною традицією, але для жінок Середньої Азії та Близького Сходу – це частина культури і способу життя. «Mala encyclopedia powszechna» поняття традиція трактує так: «usne lub pisemne przekazywanie z pokolenia na pokolenie obyczajów, wiadomości, przekonań...» [3, С. 992]. Щодо визначення традицій, то вважаємо таке визначення найбільш прийнятним і незаангажованим. Галина Лозко (Україна), доктор філософських наук, професор на VIII Родовому Слов'янському Вічі у Санкт-Петербурзі дала демократичне визначення традицій: Традиція – (від лат. tradere – передавати; traditio – передача) – звичаї, світогляд і переконання, досвід, неписаний громадський закон, норми та манери поведінки, усталені уподобання, що склалися в народному середовищі історично, передаються з покоління в покоління та зберігаються протягом тривалого часу. Передача зазначених цінностей має свої особливості, які існують не стільки в сфері матеріального, скільки в сфері духовно-культурного та звичаєвого. Відповідно, традиціоналізм – філософське вчення про збереження самотутніх етнокультурних, національних, історичних та релігійних традицій. [2].

Під **ТРАДИЦІОНАЛІЗМОМ** ми розуміємо:

Дотримання та використання традицій у нових соціально-економічних та культурних умовах, їх трансформація в умовах розвитку нації, збереження своєрідності та ідентичності в час глобалізації та інтернаціоналізації культур.

Збереження традицій у їх первісному вигляді є неможливим, оскільки сам прогрес перешкоджає цьому. Баланс новаторства і традицій є запорукою утримання творчої рівноваги. Скажімо, сьогодняшня вишивка не може бути виконана на домотканому лляному чи конопляному полотні, оскільки полотно таке виготовляють фабрики. Замішувати глину на будівництво хати теж не рентабельно, оскільки є нові, більш практичні матеріали для будівництва і це – наслідок прогресу. Отже, традиціоналізм – філософське вчення, яке передбачає не тільки збереження традицій, але і трансформацію їх відповідно до розвитку прогресу.

На нашу думку, традиції не можна ділити на прогресивні і реакційні. Є традиції, які і сьогодні служать мірилом речей та творчості. А є традиції, які відійшли в забуття через ті чи інші обставини.

Щодо ролі традиції в сучасній архітектурі висловився японський архітектор Кензо Танге: Традиція сама по собі не утворює творчої сили. Вона завжди містить в собі декадентську тенденцію, сприяючи формалізації і повторенню того, що вже було. Для того, щоб направити її до творення, потрібна свіжа енергія, яка відкидає мертві форми і оберігає живі від

нерухомості. У відомому сенсі, традиція, щоб жити, повинна постійно піддаватися руйнуванню. В той же час руйнування як таке не може створювати нові форми культури. Має бути і деяка інша сила, яка обмежує руйнівну енергію, оберігаючи від можливості повного спустошення. Діалектичний синтез традиції і антитрадиції утворює структуру справжньої творчості [8, 263].

Роль традиціоналізму в історії прогресу оцінив Віктор Місіюк, який назвав його «перевіркою значності явищ сучасності за допомогою традиції»[4].

Митець не може творити на пустому місці, він мусить опиратися на якийсь фундамент. Особливо це відчутно в архітектурі. Як тільки архітектура втрачає елементи традиції, вона перестає бути мистецьким твором і перетворюється на дитя прогресу з чисто утилітарним призначенням. Твором мистецтва є продукт творчої праці, де хоч в невеличкій кількості присутній символ, легенда, знак. Важливо, щоб цей твір бентежив глибини душі оточуючих, впливав на свідоме і підсвідоме генетичного ланцюга. Всі великі творіння стали шедеврами тільки завдяки умілому використанню національної або універсальної символіки в модерні. Яку ж символіку використовувати у своїх творіннях українським митцям? Грецьку? Арабську? Відповідь очевидна.

Традиція безпосередньо пов'язана з досвідом, способом життя, кліматом, ландшафтом, релігією. Традиція формується століттями і визначає ритм і спосіб життя, поведінку людини, її свідомість. Змінювати традиції – змінювати поведінку людини, її характер. Емігранти, які сьогодні поповнюють американську націю, втрачають зв'язок з своїми традиціями, оскільки втратили зв'язок з територією, на якій вони родилися, на якій родилися їх батьки, діди, прадіди. Людина попадає в інший часово-просторовий вимір, який сформує нову людину. Питання лише в тому, яка ця нова людина буде. «Окультурення» країн що розвиваються, веде сьогодні до знищення великих культури, які базуються на єднанні людини з природою. Натомість виростають нові держави, які через відсутність традицій, мусять творити релігії, міфи, легенди, героїв, щоб об'єднати новостворену націю.

Висновок. Територія, клімат, історія нашої землі витворили творчу людину, яка діє у ритмі і часі, що визначений природою. Характер землеробства визначили календарний ритм життя українського селянина, який тісно пов'язаний з засіванням та збором урожаю, клімат визначив метод будівництва, ландшафт спосіб забудови, історія та побут допомогли створити фольклор, прадавні вірування породили символи та поклоніння, християнство дало мораль.

Мистецтво та архітектура українського народу зберегли самотні, тільки йому характерні, національні традиції. До уніфікації прагнуть люди обмежені,

далекі від творчості або диктатори, які прагнуть стерти у пам'яті народів, етносів їхню особливість.

Мистецтво не може існувати без свого історичного минулого. Особливо це відчутно в архітектурі. Як тільки архітектура втрачає елементи традиції, вона перестає бути мистецьким твором.

Список використаної літератури

1. Краткий политический словарь / Абаренков В.П., Аверкин А. Г., Агешин Ю.А. и др.; Сост. и общ. ред. Л.А. О니кова, Н.В.Шишлина. – 4-е изд., доп. – М.: Политиздат, 1987. – 509с.
2. Лозко Г. Традиція і автентика в рідній вірі як єдина альтернатива глобальному нью-ейджу / Галина Лозко /Доповідь на VIII Родовому Слов'янському Вічі у Санкт-Петербурзі, 2011. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.oru.org.ua/index.php/hto-mi/34-hto-mi-k/82-traditsiya-i-avtentika.html>
3. Mala encyclopedia powszechna / red. naczelni Bogdan Suchodolski. – Warszawa: Panstwowe wydawnictwo naukowe, 1959. – 1124 s.
4. Місіюк В. Сучасний традиціоналізм і тенденції розвитку культури / Віктор Місіюк // Філософський часопис. Філософія, етнологія, культурологія, релігієзнавство. – Київ, 2011. – № 1-2. – С. 117-120.
5. Нежинский И.В. Традиция в пространстве культуры. / И.В. Нежинский. – Електронний ресурс: Режим доступу: http://fourthway.narod.ru/lib/exlib/tke.htm#_ftn2
6. Словник української мови: в 11- томах. / Гол. ред. колегії: акад. І.К.Білодід. – Т.4. – К.: Наукова думка, 1973. – 840с.
7. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А.М.Прохоров. – 4-е издание, испр. и допол.– М.: Сов.энциклопедия, 1990. – 1632с.
8. Танге К. Архитектура Японии. Традиция и современностью / Кензо Танге. – М. Прогрес, 1976. – 239с.

Аннотация

Использование традиций у новых социально-экономических и культурных условиях, их трансформация, сбережение оригинальности и идентичности есть основным фактором формирования национальной архитектуры в современных условиях.

Ключевые слова: традиционализм, консерватизм, традиционное и унифицированное, национальное.

Annotation :

The article highlights the function of traditions under present cultural circumstances. Their transformation with simultaneous originality and identity are the basic factors of developing national architecture under modern conditions.

Key words: traditionalism, conservatism, traditional, unique, national